

MÜASİR TƏHSİL TEXNOLOGİYALARI İDMANDA YARADICI KOMPONENTLƏRİN İNKİŞAF VASİTƏLƏRİ KİMİ

F. Hüseynov

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası
"İdmanın oyun növləri" kafedrası
farhad.huseynov@sport.edu.az

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 1 oktyabr 2020

Dərc olunub: 5 noyabr 2020

© 2020 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya: məqalədə təhsilin və pedaqoji texnologiyaların idmanın inkişafının yaradıcı komponentlərin konsolidasiyasına təsiri araşdırılır. Bu, idmanın müasir cəmiyyət həyatındaki vacib yerindən xəbər verir. Müəllif yüksək idman göstəricilərinə çatmaqda yaradıcılığın artan rolunu vurğulayır. "Yaradıcılıq" və "yaradıcı müəllim" anlayışlarının mahiyyəti formalaşdırılır, onlara xas olan ən vacib xüsusiyyətlər açıqlanır. Pedaqoji komponentin bədən tərbiyəsi və idman sahəsində gələcək mü-təxəssislərin yaradıcılığının formalaşması üçün ən əlverişli olduğu müəyyən edilmişdir. Məqalədə Azərbaycanın təhsil siyasətində baş verən dəyişikliklər, onların peşəkar idmançı yetişdirməkdə ixtisaslaşmış müəllimlərin peşə fəaliyyətinin xarakterinə təsiri araşdırılıb. Şagirdlərin tədris sistemində kompüter texnologiyalarından istifadə, situasiya tapşırıqlarının praktikada modelləşdirilməsi, kiçik qruplarda şagirdlərlə ünsiyyət qurulması, tələbələrin təhsil prosesində iştirakı bu təlim sisteminin müasir texnologiyalar və qabaqcıl metodlardan istifadə nəzərə alınmaqla tələbələrin kifayət qədər bilik əldə etməsinə imkan verdiyini göstərir. Müəllif ölkənin ali təhsil müəssisələrində innovativ təhsil texnologiyalarının tətbiqi üçün konkret istiqamətlər təklif etmişdir.

Açar sözlər: *təhsil, yaradıcılıq, pedaqoji texnologiyalar, idman, kompüter texnologiyaları, məsafədən təhsil.*

Azərbaycanda ali təhsilin vəziyyəti hazırda təhsil prosesinin daim dəyişdirilməsinə ehtiyac ilə müəyyən edilir. Bu modifikasiyanın əsas məqsədi dəyişən tələblər kontekstində ix-

tisaslı kadrların hazırlanmasını təmin etməkdir. Buna görə də zamanın təcili ehtiyacı gəncləri, o cümlədən tələbələrini yaradıcı fəal, müstəqil düşüncəli və geniş məlumatlı şəxsiyyətlər kimi yetişdirmək problemidir. Müasir təhsilin əsas məqsədi hər bir tələbənin maraq və imkanlara uyğun təhsil ehtiyaclarını təmin edən bir sistem yaratmaqdır ki, bu da müasir pedaqoji və informasiya texnologiyalarının sintezi yolu ilə şagirdlərin qabiliyyətlərini inkişaf etdirmə metodlarının inkişafı əsasında mümkündür.

Alimlər tərəfindən aparılan tədqiqatların əhəmiyyətini nəzərə almadan qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizdə bu problem hələ araşdırılmamışdır və bu səbəbdən bu istiqamət aktual hesab olunur. Beləliklə, bu istiqamətin elmi və pedaqoji baxımdan öyrənilməsi günümüzün tələblərindən irəli gəlir və bu sahədəki uğur onun elmi əsaslarla təşkili və inkişafı ilə əlaqədardır.

Bu məqalənin məqsədi kreativliyi idmanın inkişafı üçün bir mənbə kimi qavramaq, pedaqoji texnologiyaların Azərbaycanda idmanın inkişafında yaradıcı komponentlərin konsolidasiyasına təsirini nəzərdən keçirməkdir. Eyni zamanda, prioritet pedaqoji texnologiyaların aparıcı istiqaməti - şəxsiyyət inkişafına təsir, idmanda təhsil prosesinin optimallaşdırılması və humanistləşdirilməsidir.

İdmandakı yaradıcılığın rolu

İdmanda yaradıcılığı düşünsək, idmanın davranışı mürəkkəb bir kontekstdə öyrənmək üçün faydalı bir sahə olduğunu düşünə bilərik. Xüsusilə çətin vəziyyətlər yaradıcılıq fəaliyyətini mənalı bir şəkildə təhlil etməyə imkan verir. Bədən tərbiyəsi, dəyişiklik proqramlarının yaxşı bir nəzəri təmələ sahib olan, ictimai ehtiyacları, eləcə də gənclərin həyat və üstün-

lüklərini açıq şəkildə əks etdirən tutarlı və inandırıcı perspektivlərə əsaslandığını düşünməlidir. Pedaqoji texnologiyalar müxtəlif problemlərin həllinə yönəldilə bilər - təhsil, inkişaf (sağlamlaşdırıcı), təhsil.

Yaradıcılığın inkişafı üçün təhsil texnologiyalarının dəyəri

Birlikdə öyrənmə, layihə metodologiyası, yeni informasiya texnologiyalarının istifadəsi, internet resursları, tənqidi düşüncə texnologiyası kimi müasir pedaqoji texnologiyalar, müəllimin bacarıqlarını, onların hazırlıq səviyələrini nəzərə alaraq öyrənməyə şəxsiyyətyönlü yanaşmanı həyata keçirməyə, öyrənmənin fərdiləşdirilməsini və fərqləndirilməsini təmin edəcəkdir. Təhsil texnologiyasının əsasını iki prinsipin qarşılıqlı əlaqəsi təşkil edir: nəzəriyyə - ayrılmaz çoxşaxəli bir fenomen kimi cəmiyyətdə fiziki mədəniyyətin ümumi fəaliyyət və inkişaf qanunauyğunluqlarının öyrənilməsini, həmçinin bədən tərbiyəsi və idmanla məşğul olan insanlarda fərdi və fiziki keyfiyyətlər tərbiyəsinin formalaşmasını əhatə edir və birbaşa pedaqoji qarşılıqlı təsir təcrübəsi hər bir insanın özünəməxsusluğunun dərk edilməsidir.

Akademik nəzəriyyə də həqiqi nəzəriyyə olsa da, rəqəmsal texnologiya fiziki aktivliyi stimullaşdırmaq və sosial danışıqları və yenilməni təşviq edə bilsə də, irəliləyiş [2] tələbinə uyğun ola bilər (bunlar sağlamlığı izləmək üçün də istifadə edilə bilər cəmiyyətin səmərəliliyini dəstəkləmək).

Müasir dünyada idman sahəsinin inkişafı mühüm rol oynayır və gündən günə daha da artır. Kurikulum və təcrübə proqramlarının tez-tez performans yönümlü və məqsədəuyğun baxışları əks etdirdiyi idmandakı çoxözlü yaradıcılıq dünyası [6] az istifadə olunur.

Yaradıcılıq - innovasiyalı pedaqoji fəaliyyətin əsası kimi

Müasir mərhələdə ali təhsilin məzmununun modernləşməsi təhsilin təşkilində baş verən innovasiyalı proseslərlə əlaqələndirilir. Onun vacib vəzifəsi gələcək müəllimin peşə hazırlığı mərhələsində yaradıcılığını inkişaf et-

dirməkdir. Buna görə də, peşə baxımından əhəmiyyətli keyfiyyətlərin formalaşması mərhələsində yalnız gələcək peşə fəaliyyətində deyil, həm də gələcək müəllimin şəxsiyyətinin özünü inkişaf etdirməsi və özünü aktuallaşdırması üçün lazım olan yaradıcı potensialın aktuallaşdırılması vacibdir [13]. Aydın ki, yüksək səviyyədə özünüdərk səviyyəsinə, yeniliyə və yaradıcılığa sahib olan müəllimlər peşəkar uğurlara və karyera yüksəkliklərinə çatırlar.

Araşdırmalarda, intellektual qabiliyyətlərlə əlaqələndirilir, zəkanın müəyyən bir sərhəddəki yaradıcılıqla əlaqəli olduğu, çox yüksək zəkanın yaradıcılığa müdaxilə etdiyi qeyd edilir [11,1]. Psixologiya baxımından pedaqoji yaradıcılıq insanın pedaqoji vəziyyətləri dəyişdirməyə hazır olması kimi qəbul edilir və onun inkişafı peşəkar fəaliyyətin effektivliyini və müəllimlə tələbə arasındakı qarşılıqlı əlaqəni artırır.

Pedaqoji yaradıcılığın göstəriciləri arasında davamlı özünütənzimləmə və özünü idarə etmə, sevinc hissi, məhsuldarlıq səviyyəsi, uşaqlara məhəbbət, xeyirxahlıq, iradi keyfiyyətlər ilə təzahür edən yaradıcı rifah və yaradıcılıq, ixtiraçılıqda, birləşmə və birləşmə qabiliyyətində fərqli düşüncə tərzində, vizual yaradıcılıqda, bacarıqda özünü bürzə verən qeyd olunur [9]. Yaradıcı müəllim müstəqil yaradıcılığı, pedaqoji prosesin inkişafını proqnozlaşdırmaq və proqnozlaşdırmaq bacarığı ilə xarakterizə olunur və fəaliyyətinin nəticəsi yaradıcılıq fəaliyyətində keyfiyyət, innovasiya, özünəməxsusluq və unikalılığı ilə yaradıcı şəkildə fərqlənir [14].

Qeyd etmək lazımdır ki, yaradıcılıq yeni fikirlər yaratmaq, düşünməkdə ənənəvi sxemlərdən kənarlaşmaq və problemlə vəziyyətləri tez bir zamanda həll etmək bacarığıdır. Gələcək müəllimin yaradıcılığını inkişaf etdirmə prosesinin spesifik xüsusiyyətlərini üzə çıxarmaq bizə yaradıcılığı şəxsiyyətin ayrılmaz dinamik xassəsi kimi qəbul etməyə imkan verir. Bu, müxtəlif növ başlanğıc peşə fəaliyyətlərində yaradıcı özünüdərk ifadəsi kimi gələcək müəllimin yaradıcılıq fəaliyyətinin effektivliyini təmin edir [1].

Müasir təhsil texnologiyalarının təsiri

İdmanda texnoloji innovasiyaların qəbul edilməsi maraqlı tərəfin kim olduğu və idmanda texnologiyanın istifadəsinin səbəbləri ilə əlaqədardır [13]. Müəssisələr kimi bəzi maraqlı tərəflər bu texnologiyanı inkişaf etdirir və bu texnologiyanı müxtəlif yollarla istifadə edirlər. İdmançılar kimi digər maraqlı tərəflər, texnologiyanın rəqabət qabiliyyətlərini necə artıracağı ilə daha çox maraqlanırlar. Bu baxımdan, müasir təhsil texnologiyalarının tədris prosesinin keyfiyyətinə təsiri məsələsini təhlil etmək, tədris prosesinin keyfiyyətini və səmərəliliyini eyni vaxtda artırmağa kömək edən vasitələri müəyyənləşdirmək vacibdir.

Müstəqil iş mərhələsində tələbələrə müxtəlif təlim variantları, xüsusilə də dərslərdəki məlumat elementlərinin mənimsənilməsi və ya metodiki tövsiyələr, test sualları və müəllimlə və ya tələbə qrupu daxilində bir mövzunun təhlilində fəal iştirak təklif olunur. Bu cür təlim variantları şagirdlərin məntiqi düşüncə tərzini formalaşdırmasına və beyin fırtınası bacarıqlarını nümayiş etdirməsinə, təqdim olunan sübut bilik bazası əsasında fikirlərini əsaslandırmağı öyrənməsinə imkan yaradır.

Müasir təhsil texnologiyalarından istifadə

Müasir təhsil texnologiyaları tədris prosesinin çevikliyi təmin edir, şagirdlərin idrak maraqlarını artırır və inkişaf çatışmazlıqlarının və yaradıcılıq fəaliyyətlərinin düzəldilməsinə kömək edir. Beləliklə, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) və multimedia texnologiyalarının tətbiqi, ilk növbədə, təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, şagirdlərin yeni biliklərə yiyələnmək və mənimsəməyə motivasiyasını artırmağa imkan verəcəkdir.

Multimedia əsasında yaradılmış elektron tədris vasitələri yaddaş və təxəyyül üzərində güclü təsir göstərir, əzbərləmə prosesini asanlaşdırır və dərsləri daha maraqlı və dinamik edir. İKT öz növbəsində, görüntünün yeniliyi, realizmi və dinamizmi, cizgi şəkillərinin istifadəsi və oyun elementlərinin tətbiqi sayəsində təhsil prosesini canlandırmağa bilər.

Bu mövqelər müəllimlərin şagirdlərin şəxsi imkanlarına yönəlməsi ilə xarakterizə

olunan təhsil müəssisələrinin inkişafındakı müasir humanist meyillərə uyğundur.

Müasir innovasiya texnologiyalarının təsiri

İnnovativ texnologiyaların effektləri mövcuddur, təcrübə yönümlü təlimləri nəzərə alınmaqla Azərbaycan bölgələrini lazımi kadrlarla təmin edir, ümumbəşəri olan lazımi şəraitlərin əldə olunmasına kömək edir. Bütün bu dəyişikliklər idmana böyük maraq yaratdı və ölkədə idmanın dəyişməsində texnoloji və cəmiyyətin rolu oldu. İdmanda texnoloji innovasiyaların qəbul edilməsi maraqlı tərəfin kim olduğu və idmanda texnologiyanın istifadəsinin səbəbləri ilə əlaqələndirilir [13]. Texnoloji innovasiya, bir idman təşkilatının rəqabət üstünlüyünə qazanma qabiliyyəti, xüsusən də zamanın qazanması üçün vacibdir.

Pedaqoji texnologiyaların üstünlüklərindən biri də şagirdlərin fərdi xüsusiyyətləri və bacarıqları nəzərə alınaraq şəxsiyyətin mərkəzli bir yanaşmanın həyata keçirilməsidir. İkincisi, bütün tələbələr təhsil prosesinə cəlb edir. Üçüncüsü, müasir pedaqoji texnologiyalardan istifadə edərək müəllim şagirdlərə müstəqil işləməyi (fəaliyyətlərini planlaşdırma, bilik qazanma, ədəbiyyatla işləmə) öyrədir və bu, bildiyiniz kimi sonrakı həyatda onlar üçün faydalıdır. Dördüncüsü, şagirdlər özünü göstərmə bacarıqlarına yiyələnirlər ki, bu da müəllimin öz işini xeyli asanlaşdıracaqdır, çünki tələbələr fəaliyyətlərini adekvat qiymətləndirə biləcəklər. Beşincisi, pedaqoji texnologiyaların tətbiqi ilə müəllim şagirdlərin öz qabiliyyətlərini, yaradıcılığını inkişaf etdirəcək və bu bütün təhsil prosesinə faydalı təsir göstərəcəkdir.

Əlbətdə ki, bunlar müasir pedaqoji texnologiyalardan istifadənin bütün üstünlükləri deyil, lakin fikrimizcə, bunlar təhsil prosesinin effektivliyinə təsir edən komponentlərdir. Ali təhsil müəssisələrində yaradıcılığın inkişafına diqqət yetirmək lazımdır ki, bu da tələbələrin təkə pedaqoji texnologiyaları tətbiq etməyə hazır olmalarının bir hissəsi deyil, həm də gələcəkdə müəllimin pedaqoji bacarıqlarının bir hissəsinə çevriləcəkdir.

Rəqəmsal texnologiyalar təhsildə bir yenilik qolu kimi

Ali təhsil sisteminin rəqəmsal aləmə daxil olması istər-istəməz bu prosesin insti-tusionalizasiyasını tələb edirdi. Ölkədə təhsil münasibətlərinin dövlət səviyyəsində sistemli tənzimləmə mexanizmi tənzimlənmiş, ali təhsil sahəsində tədris proseslərinin təşkili üçün yeni bir prosedur və səriştəli yanaşmaya əsaslanan fənlərin öyrənilməsi mexanizmi formalaşdırılır. Ali təhsil sisteminin inkişafına hazırda aşağıdakı amillər təsir göstərir:

- birincisi, cəmiyyətin davam edən məlumatlandırma prosesləri;
- ikincisi, rəqəmsal texnologiyaların inkişafı;
- üçüncüsü, artan "intellektual kapitalın" rolu
- dördüncüsü, ali təhsil təşkilatlarının fəaliyyəti üçün təşkilati və iqtisadi şərtlərdəki dəyişikliklər.

İslahat dövrü üçün Azərbaycanda elektron təhsil fəaliyyət planı əsasən tələbə ilə kompüter nisbəti və genişzolaqlı giriş kimi infrastruktur inkişafına yönəlmişdir. Tələbə səriştələri üçün məzmun inkişaf etdirmək bu siyasətin əsas məqsədi deyildi.

Ən vacib element oyunun təhsil kontekstinə adekvat pedaqoji inteqrasiyasıdır. Oyun öyrənənlərin öyrənmə hədəflərinə çatmalarına kömək etməlidir [15] və müəllim oyunun potensial faydalarını həyata keçirmək üçün əsas rol oynayır. Sürətlə dəyişən və bir-biri ilə əlaqəli bir dünyada təhsil sistemlərinin şagirdlərə 21-ci əsrdə sosial və peşə gerçəkliklərinin öhdəsindən gəlmək üçün lazımı bacarıqları təmin etməsi vacibdir [10].

Keyfiyyətli və ədalətli təhsil ömür boyu öyrənmə üçün əsas səriştələrin əldə edilməsində əsas rol oynayır [5].və bu səbəbdən milli hökumətlər və beynəlxalq təşkilatlar arasında prioritetdir [4, 7].

Ənənəvi təhsil sistemləri dəyişən öyrənmə təbiəti, tələbə tələbləri və səriştələri, yeni öyrənmə yollarına ehtiyacın və mürəkkəbliyin idarə edilməsi ilə öhdəsindən ən yaxşı şəkildə gələ bilməz [4,7]. 21-ci əsrin bacarıqlarının inkişafına təkan verə biləcək innovasiyalı bir öyrənmə mühitini [16] inkişaf etdirməyə çalışan təhsil siyasəti islahatlarına ehtiyac var.

Distant təhsil texnologiyalarının tətbiqi

Hazırda ali təhsil sistemində distant təhsil texnologiyalarının istifadəsi aktuallaşır. Universitetdə distant təhsil, tədris prosesinə xas olan bütün komponentləri (məqsədlər, məzmun, metodlar, təşkilati formalar, tədris vasitələri) əks etdirən və xüsusi İnternet texnologiyaları və ya digər vasitələrlə həyata keçirilən bir müəllimlə tələbənin bir-birləri ilə məsafədə qarşılıqlı əlaqəsidir. İnteraktivliyin təmin edilməsi [19] distant təhsildə tələbənin ədəbiyyatla müstəqil işində mühüm rol oynayır.

Müasir rabitə və distant təhsil texnologiyalarının tətbiqi müəllim və tələbə arasındakı məlumat mübadiləsini əhəmiyyətli dərəcədə artırmaqla yanaşı, təhsilin keyfiyyətini də artıracaqdır. Distant təhsil sistemi cədvəl 1-də təqdim edilir.

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları	Problemlə təlimin distant öyrənmə metodları	Motivasiyalı tədris metodları
Elektron təhsil mənbələri (testlər)	Elmi dərnək	Müstəqil iş
Elektron tədris vasitələri (mühazirələr, seminarlar)	Elmi konfranslarda iştirak üçün materialların hazırlanması	Məsləhət
Multimediya Təqdimatları (PowerPoint)	Seminarlar	Onlayn təqdimatlarda iştirak
İmtahana hazırlıq (testlər)	Tələbələrin hesabı	Ustad dərsləri
	Diagnostika	Prof. Bacarığın inkişafı

Cədvəl 1: Distant Təhsil Sistemi.

(Mənbə: Müəlliflər tərəfindən tərtib edilmişdir)

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda COVID-19-un global yayılması zamanı distant təhsil təhsil sistemində mühüm yer tutur. Davamlı bir təhsil prosesinin təşkili məqsədi ilə tələbələr üçün elektron məlumat bazaları yaratmaq məqsədi daşıyan informasiya və

kommunikasiya texnologiyalarından istifadə edilən əsas amillər Cədvəl 2-də təqdim edilir. DTT istifadəsinin effektivliyini təyin

Elektron təhsildə distant texnologiyaların uğurlu tətbiqi tələbələr səviyyəyə görə müəyyən edilir:							
Kompüter idarəetməsi üzrə texniki bacarıqları;	İnternet resurslarının mövcudluğu;	təlim prosesinin motivasiyası;	özünü təşkilat və özünə nəzarət;	aydın məqsəd və vəzifələrin qoyulması;	tyutor tərəfindən nəzarət;	sosial şəbəkədə və internetdə ünsiyyət normalarına və bacarıqlarına sahib olmaq;	biliyə nəzarətin obyektivliyi.

Cədvəl 2: DTT istifadəsinin effektivliyini təyin edən amillər
(Mənbə: Müəlliflər tərəfindən tərtib edilmişdir)

Ali təhsil müəssisələri çox qısa müddətdə bu təhsil formasına keçdilər. Xüsusi bir istiqamətli fənləri öyrənmək üçün əsas məsələ motivasiyadır. Şagirdlərin əvvəllər bu cür proseslərdə iştirak etməməsinə baxmayaraq, bu çox vacib bir öyrənmə nöqtəsidir. Mümkün boşluqları aradan qaldırmaq üçün uzaqdan iştirak edə biləcəyiniz konfransların keçirilməsi

təklif olunur. Bu baxımdan metodlardan, distant təhsil sistemlərindən istifadə edilməsi təklif olunur.

Distant təhsil ölkənin bölgələri sakinləri üçün perspektivli bir təhsil yoludur. Tələbə və təhsil müəssisəsinin məkan ayrılması bilik əldə etmək və ixtisas səviyyəsini yüksəltmək üçün əngəl olmaqdan çıxır (Cədvəl 3).

Distant təhsil texnologiyalarından (DTT) istifadə olunan əsas təhsil fəaliyyət növləri arasında:				
müxtəlif texnoloji mühitlərdə oxunan mühazirələr; - praktiki, seminar mühitində	informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə həyata keçirilən təhsil təcrübəsi;	elektron poçtla fərdi və qrup məsləhətləşmələri, konfranslar və video konfranslar;	tələbələrin tapşırıqları müstəqil şəkildə yerinə yetirməsi, məlumat mənbələrinin axtarışı və təhlili;	informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) istifadə olunan aralıq attestasiyalar.

Cədvəl 3: DTT istifadə edərək əsas təhsil fəaliyyətləri növləri
(Mənbə: Müəlliflər tərəfindən tərtib edilmişdir)

DTT, məlumat və kommunikasiya texnologiyaları sahəsində tələbələrin səriştəsinin artırılmasına yönəldilmiş təlim prosesini açıq edir [8]. Hal-hazırda, onlar təhsilin rəqəmsallaşdırılmasının hədəflərindən birinə - təlim prosesinin davamlılığının təmin edilməsinə nail olmaq üçün əsas vasitədir. Beləliklə, DTT-un tədris prosesində istifadəsi müasir bir uni-

versitet müəlliminin işinin məcburi bir hissəsinə çevrilir.

DTT-un tətbiqi öyrənməyə özünə nəzarətli və müstəqil iş üçün daha çox qaynaqlar və eyni zamanda təhsil proqramının çevik şaxələndirilməsinə imkan verir. Əsas təhsil proqramlarının kurslarını müşayiət edən məsafədən təhsil sistemləri Azərbaycanın demək olar ki, bütün universitetlərinin tədris prosesinə

daxil edilmişdir və tələbələrin müstəqil işinin təşkili və izlənməsi, əlavə tədris materialları və informasiya ehtiyatlarının yerləşdirilməsi vasitəsi kimi istifadə olunur. Müəllim üçün faydalı hesab olunan, onun köməyi ilə media və informasiya mədəniyyətinin daha da inkişafı və anlaşılması mövcuddur. Açıq onlayn kurslarda video məzmunundan, xüsusən video mühazirələrdən, səs yazılarından, təqdimatlardan və s. istifadə etmək lazımdır.

İdman nəticələrinə nail olmaq üçün innovasiyalı inkişaf

Azərbaycanda idmanın uğurlu inkişafı üçün elit idmanla kütləvi idman arasındakı münasibətlərin mahiyyəti ilə bağlı mövcud paradigmanı dəyişdirmək lazımdır, burada sonuncusu özü üçün vacib deyil, lakin yüksək ixtisaslı idmançı yetişdirmək kontekstindədir. Hazırda idman yenilikləri probleminə xüsusi diqqət yetirilir. Bunun səbəbi, müxtəlif ölkələrin iqtisadiyyatında, siyasətində və mənəvi həyatında idman sahəsinə təsir göstərməyən böyük dəyişikliklərdir. İndi idmançılar və məşqçilər daim innovasiyalarla işləməli olurlar. Bir məşqçinin istifadə edə biləcəyi yeniliklər çoxşaxəlidir: yeni idman təlim metodları, problemin əsaslı öyrənməsi, interaktiv tədris və s. İdman hazırlığı praktikasında texnologiyaların tətbiqi pedaqoji elm və təcrübəni bir araya gətirməyə imkan verir. Bütün bunlar getdikcə dinamik, rəqəmsal və qloballaşan bir dünyada bədən tərbiyəsi, sağlamlıq və idmanın təbiətindəki bir dəyişikliyə kömək edəcəkdir. İdman innovasiyaları sayəsində insanların idmanla məşğul olması daha maraqlı, asan və daha əlçatan olur və bəlkə də bu, ən vacibidir, yüksək nəticələr əldə etmək imkanı verir. İnnovasiyalar sayəsində idman bütün dünyada həmişə dinamik və tələbkar olacaqdır.

NƏTİCƏLƏR

Tədrisdə innovasiyalı pedaqoji texnologiyalardan istifadə tədris prosesinin keyfiyyətinə böyük təsir göstərir. Bu texnologiyalar biliklərin mənimsənilməsi səviyyəsinin artmasına kömək edir, tələbələri yaradıcı düşünməyə, nəzəriyyəni praktikada tətbiq etməyə, müstəqil düşüncə tərzini inkişaf etdirməyə, müəy-

yən vəziyyətdə optimal qərarlar qəbul etmək bacarığını öyrədir. Təcrübədən görüldüyü kimi, peşəkar yönümlü təhsildə innovasiyalı pedaqoji texnologiyaların tətbiqi yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanması üçün ilkin şərtidir. Bu, tələbələrin təhsil və idrak fəaliyyətinin özünə olan marağını oyadır, bu da motivasiyalı, yaradıcı öyrənmə mühiti yaratmağa və eyni zamanda bir sıra təhsil, inkişaf tapşırıqlarını həll etməyə imkan verir. Bundan əlavə, innovasiyalar müasir bir təhsil müəssisəsində təhsilin keyfiyyətinin artırılması üçün əsas vasitə olmalıdır.

Rəqəmsal texnologiyaların təhsildə inteqrasiyası və innovasiyalı istifadəsi təkcə Avropada deyil, həm də Azərbaycanda siyasət prioritetinə çevrilmişdir.

Müasir dünyada rəqəmsal texnologiyalar tədris müəssisələrində tədrisin yaxşılaşdırılması və yeniliyin dəstəklənməsi vasitəsi kimi qəbul edilir. Eynilə, yenilənmiş ali təhsil tədris proqramı, texnologiyanın öyrənmə və tədris quruluşu üçün yeni yollar təklif etdiyini vurğulayır.

Tələbələrin öyrənmə sistemində kompüter texnologiyalarından istifadəsi, situasiya tapşırıqlarının simulyasiyası, kiçik qruplarda tələbələrlə ünsiyyət, tələbələrin tədris prosesində iştirakı - bu təlim sisteminin müasir texnologiyalardan və qabaqcıl metodlardan istifadəni nəzərə alaraq tələbələrin kifayət qədər bilik əldə etməsinə imkan verdiyini göstərir. Müəllif ölkənin ali təhsil müəssisələrində innovativ təhsil texnologiyalarının tətbiqi üçün konkret istiqamətlər təklif edir.

ƏDƏBİYYAT

1. **Bowers M.T., Green B.C., Hemme F., & Chalip L.** *Assessing the relationship between youth sport participation settings and creativity in adulthood.* Creativity Re-search Journal, 2014 26(3), 314–327.
doi: 10.1080/10400419.2014.929420 [Taylor & Francis Online], [Web of Science®].
2. **Carr D.** *Making Sense of Education: An introduction to the philosophy and theo-*

- ry of education. London & N.Y.: Routledge Falmer, 2003. - 294 p.
3. **Carson D.K., Runco M.A.** *Creative problem solving and problem finding in young adults: Interconnections with stress, hassles, and coping abilities*. The Journal of Creative Behavior, 1999 33 (3), 167–188. doi:10.1002/j.2162-6057.1999.tb01195.x
 4. **European Commission.** Efficiency and Equity in European Education and Training Systems, (September), Communication, COM, 2006 481 final. http://ec.europa.eu/education/policiers/2010/doc/comm481_en.pdf, accessed on June 16, 2009/
 5. **European Commission:** A new impetus for European cooperation in Vocational Education and training to support the Europe 2020 strategy. Online, accessed 15 December 2010, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0296:FIN:EN:PDF>
 6. **Glăveanu V.P., Tanggaard L., Wegener C.** *Creativity — A new vocabulary*. London: Palgrave Macmillan UK. 2016. doi:10.1057/9781137511805
 7. **Kinuthiya W., Marshall S.** eds. (pp.25-41). *On the move: Mobile learning for development*, Charlotte, NC:information Age. 2013.
 8. **Lebedeva M.B.** Obrazovatel'nye tekhnologii: terminologiya i sodержanie [Educational technologies: terminology and content] // Yaroslavskij pedagogicheskij vestnik [Yaroslavl Pedagogical Bulletin]. 2011. No 1. P. 17-21. [Electronic resource]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obrazovatelnye-tehnologii-terminologiya-i-soderzhanie> (accessed: 02/12/2019).
 9. **Oddner F.** (). The character of sport and the sport of character. Sport in Society, 2010 13(2), 171–185. doi: 10.1080/17430430903522905 [Taylor & Francis Online], [Google Scholar].
 10. OECD Education at a Glance (2015 b), Global Launch from EduSkills OECD OECD Publishing, Paris. <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance-2015.htm>
 11. Plessner H, Unkelbach C, Memmert D, Baltes A, and Kolb A (2009) Regulatory fit as a determinant of sport performance. Psychology of Sport & Exercise 10: 108–115.
 12. **Polat E.S., Buharkina M.Yu., Moiseva M.V.** Teoriya i praktika distancionnogo obucheniya [Theory and practice of distance learning]: textbook. allowance for students. higher ped textbook. institutions. M.: Publishing. Center "Academy", 2004. 416 p
 13. **Ratten V.** *Management for Pro-Fessionals Sport Entrepreneurship*, Developing and sustaining an Entrepreneurial sports Culture, Springer 2012.
 14. **Runco M.A.** Creativity – Theories and Themes: Research, Development, and Practice. Burlington: Elsevier Academic Press. Sternberg RJ (ed.) (1999) Handbook of Creativity. Cambridge: University Press. Relevant Website http://www.dshskoeln.de/wps/portal/sportspiel_en/home/Forschung/WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/sportspiel_en/home/Forschung/
 15. **Young M., Slota S., Cutter A.B., Jalete G., Mullin G., Lai B., ... Yukhymenko M.** *Our princess is in another castle: A review of trends in serious gaming for education*. Review of Educational Research, 2012, 82, 61-89.

ТЕХНОЛОГИИ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ КОМПОНЕНТОВ В СПОРТЕ

к.п.н. доц. Ф.Д. Гусейнов

*Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта
Кафедра «Игровые виды спорта»*

Аннотация: в статье исследуется влияние воспитательно-педагогических технологий на развитие спорта и закрепление творческих компонентов. Это указывает на важную роль спорта в современном обществе. Автор подчеркивает возрастающую роль творчества в достижении высоких спортивных результатов. Сформулирована сущность понятий «творчество» и «творческий педагог», раскрыты важнейшие из них. Педагогический компонент определен как наиболее подходящий для формирования творческих способностей будущих специалистов в области физического воспитания и спорта. В статье исследуются изменения в образовательной политике Азербайджана, их влияние на характер профессиональной деятельности учителей, специа-

лизирующихся на подготовке профессиональных спортсменов. Использование компьютерных технологий в системе образования, моделирование ситуационных задач на практике, общение со студентами в небольших группах, участие студентов в образовательном процессе показывают, что данная система обучения позволяет студентам получить достаточные знания с учетом использования современных технологий и передовых методов. Автором предложены конкретные направления применения инновационных образовательных технологий в высших учебных заведениях страны.

Ключевые слова: образование, творчество, педагогические технологии, спорт, компьютерные технологии, дистанционное обучение.

MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AS MEANS OF DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPONENTS IN SPORTS

PhD F. Huseynov

*Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport
Department of "Sports games"*

Annotation: The article examines the impact of educational and pedagogical technologies on the development of sports and the consolidation of creative components. This indicates the important role of sport in modern society. The author emphasizes the growing role of creativity in achieving high sports results. Formulated the essence of the concepts of "creativity" and "creative teacher", revealing the most important of them. The pedagogical component is defined as the most suitable for the formation of creative abilities of future professionals in the field of physical education and sports. The article examines the changes in the educational policy of Azerbaijan, their influence on the nature of the

professional activities of teachers who specialize in the training of professional athletes. The use of computer technology in the education system, modeling situational tasks in practice, communication with students in small groups, participation of students in the educational process show that this system of training allows students to obtain sufficient knowledge of the technology of learning. The author suggests specific directions for the application of innovative educational technologies in the highest educational institutions of the country.

Keywords: education, creativity, pedagogical technologies, sport, computer technology, distance learning.